

УДК 336.144

С.Є. Шпильовий, канд. екон. наук, доц.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ФУНКЦІЙ ВІЙСЬКОВИХ ФІНАНСІВ

У статті зроблено аналіз впливу військових фінансів на підвищення обороноздатності Збройних Сил України та розглянуті проблемні питання традиційних функцій військових фінансів.

Ключові слова: кошторис, фінанси, функція, фінансове планування, фінансовий контроль, видатки, Збройні Сили України.

В статье сделан анализ влияния военных финансов на повышение обороноспособности Вооруженных Сил Украины и рассмотрены проблемные вопросы традиционных функций военных финансов.

Ключевые слова: смета, финансы, функция, финансовое планирование, финансовый контроль, расходы, Вооруженные Силы Украины.

The article presents an analysis of the impact of military finance to enhance capabilities of the Armed Forces of Ukraine. And consider issues of traditional military functions of finance.

Keywords: estimate, finances, function, financial planning, financial control, charges, Armed Forces of Ukraine.

Вступ. Починаючи з тлумачення поняття "військові фінанси" у підручниках за якими готують військових фінансистів, стверджується, що об'єктивно існує тільки дві функції військових фінансів – розподільча і контролююча. З цим твердженням не можна погодитись, особливо в умовах сьогодення. Але про те що фінансам Збройних Сил України притаманні саме дві функції – розподільча та контролююча заперечень в економічній літературі немає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних умовах фонди грошових коштів формуються для задоволення різних потреб Збройних Сил України: виплата грошового забезпечення військовослужбовцям і заробітної плати робітникам та службовцям, оплата замовлень на придбання озброєння, техніки й майна та задоволення інших потреб, необхідних для утримання військ. Цьому питанню присвячено багато фундаментальних досліджень вітчизняних учених – економістів, а саме: І.Ю. Марка, В.І. Мунтяна, В.Д. Базилевича, М.В. Мниха, Ю.Б. Медведєва, В.І. Ільченка, І.В. Кириленка, А.В. Шегди. Разом з тим, аналіз опублікованих робіт показує, що проблеми військових фінансів Збройних Сил України потребують подальшого дослідження та вдосконалення.

Метою даного дослідження є науково-теоретичне обґрунтування системи заходів, рекомендацій щодо ефективного використання військових фінансів Збройних Сил України.

Постановка завдання. Формування механізму ефективного використання коштів, що виділяються на оборону держави потребує вирішення наступних проблем: обґрунтування оптимального обсягу асигнувань, які виділяються на оборону країни; удосконалення форм і методів бюджетного планування.

Результати. Безперечно, що фінансам Збройних Сил України притаманні дві функції – розподільча та контролююча. Розподільча функція виявляється у фінансовому плануванні, фінансуванні, в процесі визначення потреб у кредитах і коштах та їх використанні. Фінансове планування є головною частиною фінансового механізму, в процесі якого здійснюється планомірний розподіл у вартісній формі частини валового внутрішнього продукту для забезпечення Збройних Сил України. Фінансове планування, засновано на використанні розподільчої функції фінансів. Останнім часом в Збройних Силах України при плануванні фондів грошових коштів існує ряд проблем. Фінансове планування у військових частинах здійснюється формально. Начальники служб до планування коштів по статтях кошторису відносяться не завжди серйозно. Це має місце тому, що кошти по відповідних статтях призначаються без уваги на розрахунки по формі №1, які розробляють начальники служб військових частин. Проаналізувавши етапи

фінансового планування можна зробити висновок, що фінансова система фінансового планування в Міністерстві оборони потребує певного уточнення. Вона не враховує формалізм щодо фінансового планування у військах, суми які будуть виділені з державного бюджету не враховують потреб військ. Отже, розподільча функція фінансів Збройних Сил України безпосередньо впливає на діяльність фінансової служби цього відомства.

Продовжуючи розгляд традиційних функцій військових фінансів хотілося б зупинитись на проблемах контролюючої функції фінансів Збройних Сил України. Контролююча функція фінансів Збройних Сил України – це об'єктивно притаманна фінансам властивість контролю за формуванням і використанням грошових коштів. Можливості контролюючої функції реалізуватися в ході ревізії і перевірок витрат фондів грошових коштів.

В сучасних умовах в Україні існує система контролю бюджетних надходжень та видатків, пов'язаних з діяльністю Збройних Сил України (Рахункова палата Верховної Ради України, Державне казначейство, Контрольно-ревізійна служба в Україні та державна податкова служба).

Контроль за виконанням оборонного бюджету здійснюється безпосередньо Державним казначейством під час перевірок кошторисів доходів і видатків, переказів коштів, здійснених розпорядником кредитів, проведення платежів, перевірок звітності тощо. Крім того, право проводити ревізії та перевірки фінансової діяльності, стану збереження коштів і матеріальних цінностей, достовірності обліку і звітності в міністерствах та відомствах інших органах виконавчої влади, бюджетних установах, на підприємствах і в організаціях, які отримують кошти з бюджету, надано органам Контрольно – ревізійної служби України. Органи Державної податкової служби здійснюють контроль за дотриманням податкового законодавства, правильністю обчислення, повнотою й своєчасністю сплати до бюджетів, державних цільових фондів податків, зборів і внесків, встановлених законодавством. Разом з цим контроль за проведенням платежів та отримання готівки здійснюється органами Державного казначейства лише в межах коштів на рахунок, за якими здійснюється фінансова операція. Органи Державного казначейства не здійснюють попередній контроль цільового використання коштів за кодами економічної класифікації видатків. Відповідальність за прийняті рішення щодо цільового використання коштів несе їх розпорядник. У Міністерстві оборони України крім вищевикладеного здійснюється внутрішній аудит.

Основними завданнями внутрішнього аудиту є надання об'єктивних і незалежних рекомендацій щодо:

- функціонування системи внутрішнього контролю та її удосконалення;
- удосконалення системи управління;

- запобігання фактам незаконного, неефективного та нерезультативного використання бюджетних коштів та державного (військового) майна;

- запобігання виникненню помилок чи інших недоліків у діяльності підконтрольних суб'єктів.

Керівництво та організацію проведення внутрішнього аудиту покладено на Міністра оборони України.

Безпосереднє керівництво за проведенням аудиторських перевірок покладається на директора Департаменту внутрішнього аудиту та фінансового контролю в Міністерстві оборони України.

Планування діяльності з внутрішнього аудиту – це процес, що включає комплекс дій, спрямованих на формування, погодження та затвердження піврічних планів проведення внутрішнього аудиту.

Після погодження піврічного плану діяльності з внутрішнього аудиту з Держфінінспекцією директор Департаменту внутрішнього аудиту та фінансового контролю Міністерства оборони України подає його на розгляд і затвердження Міністру оборони України. Затвердження піврічних планів здійснюється не пізніше ніж за 15 календарних днів до завершення року чи наступного півріччя.

Піврічні плани проведення внутрішнього аудиту формуються на підставі оцінки ризиків діяльності та визначають теми внутрішніх аудитів.

При плануванні проведення внутрішнього аудиту береться до уваги система управління ризиками що застосовується у відповідному підрозділі.

Оцінка ризиків передбачає визначення ймовірності настання подій та розміру їх наслідків, які негативно впливають на:

- виконання завдань і досягнення цілей військовим підрозділом, визначених в стратегічних та річних планах;
- ефективність планування, виконання та результату виконання бюджетних програм;
- якість надання адміністративних послуг та здійснення контролюючо-наглядових функцій, завдань, визначених для військового підрозділу актами законодавства;
- стан збереження активів та інформації;
- стан управління державним майном;
- правильність ведення бухгалтерського обліку та достовірність фінансової і бюджетної звітності.

Періодичність та інші критерії відбору об'єктів для проведення планових внутрішніх аудитів визначається підрозділом внутрішнього аудиту та затверджується їх керівником.

Піврічний план діяльності внутрішнього аудиту повинен містити:

- напрям внутрішнього аудиту;
- тему внутрішнього аудиту;
- найменування та місце знаходження військового підрозділу в якому проводиться внутрішній аудит, та період діяльності за який він проводиться (для фінансового аудиту, аудиту відповідності);
- період проведення (півріччя, у якому планується початок та завершення) внутрішнього аудиту.

Розглядаючи контрольну функцію фінансів Збройних Сил України, не можливо не звернути увагу на проблеми підвищення якості фінансового контролю. Вплив фінансового контролю в Збройних Силах України на формування та використання фондів грошових коштів здійснюється внаслідок того, що контролююча функція фінансів проявляє себе при будь-якому спрямуванні фінансових ресурсів. Якість фінансового контролю може бути розглянута лише за умови належної дієвості внутрішнього аудиту.

Підсумки внутрішнього аудиту виступають у формі перевірок, які визначаються досягненням кінцевих ре-

зультатів. Ці результати характеризуються кількісними та якісними показниками, за ними можна робити висновки про якість проведення фінансового контролю. Якість проведення перевірок багато в чому залежить від того, наскільки організаційно та методично правильно забезпечена можливість проведення перевірок та достатньо враховані фактори, що впливають на якісне їх проведення.

На якість аудиту в Збройних Силах України впливають такі фактори:

По-перше, це організація керівництва внутрішнім аудитом. Керівництво внутрішнім аудитом і відповідальність за його стан покладається на Міністра оборони України, директора Департаменту внутрішнього аудиту та фінансового контролю в Міністерстві оборони України і начальників Територіальних управлінь внутрішнього аудиту. Вони зобов'язані контролювати виконання піврічних планів діяльності внутрішнього аудиту, розглядати матеріали перевірок і вживати заходів до своєчасного усунення виявлених порушень, зміцнення фінансової дисципліни та припинення марнотратства і зловживань під час витрачання коштів.

По-друге, це кваліфікація кадрів аудиторів, яка включає рівень спеціальних і військових знань, компетентність, моральний та ідейний рівень.

По-третє, матеріально-технічне забезпечення проведення аудиторських перевірок, яке включає: наявність відповідних програм перевірки для ЕОМ, технічні засоби для виконання обчислювальних робіт, збору та обробки інформації, місце для збереження необхідної документації та відповідні умови роботи і відпочинку.

По-четверте, ступінь вирішення правових питань, від яких залежить дієвість внутрішнього аудиту. Правова база внутрішнього аудиту включає розробленість питань щодо організації аудиту, визначення форм і методів контролю, прав та обов'язків аудиторів, норм матеріальної відповідальності, правову базу кваліфікації фінансових порушень.

Шляхи поліпшення фінансового контролю в Збройних Силах України:

1. Територіальним управлінням внутрішнього аудиту забезпечити якісне проведення перевірок аудиту ефективності, фінансового аудиту та аудиту відповідності військових частин, підприємств, установ і організацій щодо цільового та ефективного використання бюджетних коштів.

2. Підвищити відповідальність керівників і працівників фінансових органів та інших служб, підприємств, установ і організацій за здійснення ними попереднього і поточного контролю за цільовим та ефективним використанням коштів і матеріальних цінностей.

3. Поліпшити роботу щодо підбору і підготовки кадрів для проведення внутрішнього аудиту, забезпечити систематичне підвищення їх кваліфікації.

4. Удосконалювати взаємодію Департаменту фінансів Міністерства оборони України, Департаменту внутрішнього аудиту та фінансового контролю Міністерства оборони України, прокуратури та органів контролюючої ревізійної служби України.

Вище викладене підтверджує те, що контролююча і розподільча функції нерозривно пов'язані між собою, оскільки серед розподільчих грошових відносин немає таких, які не були б пов'язані з контролем за формуванням і використанням грошових фондів. Крім того, проявлення контролюючої функції знаходиться в залежності від розподільчої функції, тому що не може бути контролю без утворення і витрат грошових фондів.

Крім розглянутих нами традиційних функцій фінансів (розподільча та контролююча), існують ще нові фу-

нкції фінансів: регулююча і стимулююча. Їх поява обумовлена розвитком економічних методів управління економікою, які є способом впливу на учасників ринку на основі економічних важелів та інструментів з урахування економічних інтересів і використанням економічних законів ринкової економіки.

Коли ми говоримо про становлення нових функцій, то маємо на увазі, що їх розвиток відбувається разом з переходом країни до ринкової економіки, виникненням для цього відповідних економічних умов, створенням необхідної інфраструктури.

Становлення нових функцій фінансів вимагає з боку військових фінансистів пізнання економічних законів ринкової економіки, оволодіння механізмом використання економічних важелів та інструментів з метою підвищення ефективності економіки.

Становлення нових функцій фінансів також пов'язано з розробкою відповідної правової бази. Верховною Радою України прийнято закони про господарську діяльність у Збройних Силах України. Застосування на практиці цих законів, безумовно, буде супроводжуватись набуттям досвіду і подальшим удосконаленням ряду правових норм.

Висновок. Дослідження функцій військових фінансів дають підстави зробити висновок, що кінцевою метою військових фінансів – як системи економічних відносин з приводу формування, розподілу і використання грошових коштів є забезпечення оборони країни, специфічного доленосного суспільного блага.

Військові фінанси є дієвим структуроутворюючим елементом економіки збройних Сил, що формуються та функціонують на основі бюджетних коштів. Існує досить розгалужена система економічних зв'язків з приводу їх використання.

1. Конституція України. – К., 1997. – С. 7. 2. Бюджетний Кодекс України. – К., 2002. – С. 415. 3. Закон України "Про оборону України" // Голос України. – 1991. – 21 грудня. 4. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 р. № 1001. Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади. 5. Військові Статуту Збройних Сил України (Статут Внутрішньої служби Збройних Сил України). – К.: Воєнне видавництво України "Варта". – 1999. 6. Указ Президента України від 19 квітня 1997 року №353/97 "Про Концепцію економічної та господарської діяльності Збройних Сил України в сучасних умовах". 7. Наказ Міністра фінансів України від 4.10.2011 р. № 1247 Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту.

Надійшла до редколегії 15.10.12